

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377
e-mail:
hist.kringbaerne@zonnet.nl
Internet:
www.home.zonnet.nl/
hist.kringbaerne

Ereleden

J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
H. Bronkhorst
mr. C.C.M. Collard †

Voorzitter

T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris

J. Veldhuysen-Hogenaar
Nieuwstraat 19
3743 BK Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester

G.B. Roskamp-Nijenhuis
Spoorstraat 7
3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden

J. van Berkum
tel. (035) 5415949

H. Haas

tel. (035) 5414218

Werkgroep Oudheidkamer

J.P. v.d. Belt
tel. (06) 22854867

Werkgroep Oude Begraafplaats

J. Kruidenier
Smutslaan 2A
3743 CG Baarn
tel. (035) 5417860

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Baerne

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951
e-mail: biemtade@hotmail.com

Ledenadministratie

N. Kuijt-Smit
Van Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065
e-mail: ekuijt@zonnet.nl

Redactie Baerne

T. Biemans
F.J. Booy
H. Bronkhorst
J.C. Kruidenier

Eindredactie en lay-out

G. Brouwer
A. Twigt

**Bezoekadres en bezoektijden
Oudheidkamer**

Hoofdstraat 1 Baarn. Ingang via de bibliotheek, lift naar jeugdbibliotheek. Op woensdagen van 14.00 tot 16.00 uur en op zaterdag van 11.00 tot 13.00 uur. Voor informatie of een afspraak kunt u tijdens openingsuren bellen met (035) 5430377 of een e-mail sturen:
hist.kringbaerne@zonnet.nl

Contributie

Per adres: minimaal € 14,- per jaar

Verzendkosten buiten Baarn

Bij betaling van de contributie a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de verzendkosten overmaken.

Postbankrek.nr.: 41.92.133

Losse verkoop *Baerne*: € 2,50

Verkrijgbaar bij N. Kuijt-Smit, Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn en de VVV/ANWB, Brinkstraat 12, Baarn

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn

INHOUD

Van de redactie
Herinneringen aan Flora
Baarnse stadsrechten
Blik op de Brinkstraat (deel 3)
Literaire fietsroute door Baarn
Verenigingsnieuws

pag.

2
Ed Vermeulen 3
Hans Bronkhorst 8
Frits Booy 14
Jaap Kruidenier 26
29

voorzijde omslag: advertentie van theater-bioscoop Flora in de *Baarnsche Courant* van 28 januari 1955 (coll. DBB)

VAN DE REDACTIE

De serie van drie artikelen vorig jaar in de *Baarnsche Courant*, over de geschiedenis van het roemruchte theater-bioscoop Flora, inspireerde gastauteur Ed Vermeulen tot het opschrijven van zijn jeugdherinneringen aan deze gewezen Baarnse bron van 'lering ende vermaak'.

In de laatste weken zagen enkele boeken over Baarn het daglicht. In de eerste plaats een jeugdboek met de lezenswaardige avonturen van twee fictieve Baarnse kinderen, getiteld *Het wonder van Baarn*. Het werd geschreven door Leo Boudewijns en Co de Cloet en uitgegeven door Drukkerij Bakker. Dan een beschrijving van de plaatsen in Baarn waar literatoren woonden. Deze handige binnenzak-uitgave, getiteld *Schrijvers in Baarn. Een literaire fietstocht door Baarn en Lage Vuursche*, wordt door redacteur Jaap Kruidenier kritisch bekeken. De serviceclub Kiwanis afdeling Hilversum-Baarn is voor de uitgave verantwoordelijk. Burgemeester Marie-Rose Wolterink schreef een toepasselijke inleiding.

Hans Bronkhorst rekt eens en voor altijd af met de onduidelijkheden over de stadsrechten die Baarn ooit bezat. In zijn – als altijd uitstekend gedocumenteerd artikel – worden hopelijk alle vragen beantwoord.

Frits Booy vervolgt zijn wandeling door de Brinkstraat. Onder meer laat hij zien dat achter de winkels, vanaf de Brink tot en met de woonwinkel van Jansen, nog

steeds een pad loopt tot aan het dorps-hart. Die verbinding is vele tientallen jaren oud, hetgeen te zien is aan de staat van de gebouwen aan dit 'achterpad'. De foto van de verbindingsteeg is door de redactie gemaakt.

In het dit keer vele onderwerpen tellende verenigingsnieuws onder andere het programma voor 2006 en een foto van de tentoonstelling in de hal van het gemeentehuis ter gelegenheid van Open Monumentendag 2005. Deze tentoonstelling liet boeken en andere geschriften uit de collectie van redactieleden Booy en Twigt zien. Het waren religieuze uitgaven zoals bijbels en op het thema afgestemde kinderliteratuur. Tevens in beeld en wat woord aandacht voor een bijzondere gebeurtenis op de oude begraafplaats.

Het colofon in dit nummer wijkt af van dat in het septembernummer, in de eerste plaats omdat de redactie tegemoetkomt aan de bestuurswens beide algemeen bestuursleden hierin (opnieuw) op te nemen. Daarmee komt het bestuur terug op haar verzoek voor de colofon van de vorige *Baerne*. Ten tweede is zeer tot onze spijt Jan Pieter van de Belt uit Baarn vertrokken en daarom niet langer beschikbaar als vertegenwoordiger van de Oudheidkamer in het algemeen bestuur en dus ook als coördinator van deze werkgroep. Pas na de ALV kan de colofon officieel worden aangepast.

HERINNERINGEN AAN DE LAANSTRAAT: DE FLORA BIOSCOOP

Wie een bezoek brengt aan drogisterij-super Trekpleister, gevestigd in het pand Laanstraat 96, zal zich niet, nauwelijks of met moeite kunnen voorstellen dat zich hier vroeger een heuse bioscoop bevond, de FLORA bioscoop. Slechts een enkele oude lichtbak, hoog aan de gevel, herinnert aan de roemruchte jaren van weleer. Met enige moeite zijn de woorden FLORA te ontwaren. Het Flora Theater was een 'echte' bios-

coop compleet met stalles, parket, loges en een groot balkon. De voorgevel had 2 etalages, waar filmfoto's en -posters hingen, gewijd aan de diverse hoofdfilms. In een overdekte nis, rechts, hingen de foto's van de zondagmiddagfilms. Dit waren in mijn jeugd jaren voornamelijk oorlogs- en avonturenfilms, waarin de cowboyfilm, spreek uit: 'koiboï', sterk vertegenwoordigd was. Roy Rogers (Rooie Roggers), John Wayne,

Advertentie in 'Baarnsche Courant' van 28 januari 1955 (coll. DBB)

„FLORA” BAARN Tel. 2962
Dir. A. G. VISSER J.

VRIJDAG 28 Januari tot en met DONDERDAG 3 Februari — 8 uur
WOENSDAGMIDDAG 2.30 uur — Een wereldsucces zonder weerga!
Zaterdag en ZONDAG 6.45 en 9.15 uur

The Robe
«DE MANTEL» **TECHNICOLOR**

De eerste film in
CINEMASCOPE

Brilliant van kleuren en geluid - Projectie van muur tot muur
VERHOOGDE PRIJZEN - Dringend aangeraden uw plaatsen te bespreken
Let op de aanvangstijden - Toegang alle leeftijden

Kirk Douglas behoorden tot de helden van onze kinderjaren, evenals Tarzan, ondermeer gespeeld door Johnny Weismuller en Lex Barker.

Ook het lachen, gieren, brullen genre was nadrukkelijk aanwezig met Laurel en Hardy, Jerry Lewis en Dean Martin en vele anderen.

TV was er, nog, niet en ons zondagse vermaak bestond uit de ene week, wanneer Baarn 1, met de toen beroemde namen als keeper Henk 'Witte' Lüschen, stopperspil Wout Natter en back Dick Broerze thuis speelde, een bezoek aan het Baarn terrein aan de Zandvoortweg en de andere week naar de bioscoop.

Voorwaarde was wel dat we van het weinige zakgeld dat we kregen een kaartje konden kopen en onze moeders ons toestemming gaven. Teveel bioscoopbezoek kon immers een verkeerde uitwerking op onze gevoelige jongenszieltjes hebben. Maar voor 65 cent, later 3 kwartjes, waren mijn buurjongen Evert, de oudste zoon van de bekende banketbakker Wijers, en ik een hele middag onder de pannen en konden we genieten van onze 'helden'. Opgewonden van de spanning en met rooie koppen gingen we dan later in de middag weer naar huis, waar we vaak naspeelden wat we in de bioscoop gezien hadden. Soms konden we nog dagen napraten over de film.

Links van de ingang was een ruimte die diende als fietsenstalling. Omdat mijn buurjongen en ik een klein eindje verderop in de Laanstraat woonden, hij op

68 en ik op 66A, boven de groenten- en fruitwinkel van Robberse, hoefden we hier uiteraard geen gebruik van te maken. In het grote voorportaal, de hal, bij nacht afgesloten van de Laanstraat door middel van een soort hekwerk, bevond zich rechts achter een hokje met een raampje, de kassa. Aan de kassa zat, meestal, mevrouw Visser, de echtgenote

Advertentie in 'Baarnsche Courant' van 30 december 1955 (coll. DBB)

"FLORA" BAARN Tel. 2962
Dir. A. G. VISSER Jr

VRIJDAG 30 Dec. 8 uur, ZATERDAG 31 Dec.
(Oudejaarsavond) slechts één voorstelling om 7 uur,
ZONDAG 1 Januari 1956 - 8 uur
's werelds grootste clowns

DEAN **M**(artin) &
JERRY **L**(ewis) **VISTA VISION**
HIGH FIDELITY IN FILM
nog grappiger,
nog komischer,
nog daverender!

3 RING CIRCUS
EEN HAL WALLIS PRODUCTIE
Joanne Ori
Zsa Zsa Gabor
Regie: Hal Roop
Technicolor

Nimmer zag U Martin en Lewis
komischer dan in deze zotte circusklucht!
Jong en oud zullen zich kostelijk amuseren!

van de bioscoopexploitant Ab Visser. Mevrouw Visser had een sterk ontwikkeld gevoel om de leeftijd van de jeugd die aan de kassa een kaartje kwam kopen, naar jaren te schatten. Vooral bij de films van 14 jaar en ouder kon ze ons heel indringend aankijken en dan de vraag stellen: 'klopt dit allemaal wel?'.
Ons geluk was dat zij onze moeders kende. Daarom hadden we een streepje voor en kneep ze af en toe een oogje dicht,

„FLORA“ BAARN Tel. 2962
Dir. A. G. VISSER Jr.
HEDENAVOND, 2 AUGUSTUS, 8 UUR
WOENSDAG 3 AUGUSTUS, 9 UUR
DE KOMIEKEN VAN DE LACH:
Dean Martin en Jerry Lewis
PECHVOGEL EN CO

WOENSDAG 3 AUGUSTUS
In verband met de LAANSTRAAT-MARKTDAG
geven wij vanaf 1 uur tot 9 uur des avonds
Doorlopende uurvoorstellingen
(z.g.n. Cineac)
met een vrolijk gevarieerd kleuren en zwart-en-wit
programma. Prijzen 75 ct en 1 gulden
Kinderen tot 14 jaar 60 cent

DONDERDAG 4 AUGUSTUS, 8 uur:
Wij besluiten onze laatste Cyclusavond van dit seizoen met een groots en bijzonder filmwerk van muziek, ballet en zang:
RUSSISCH BALLET

Advertentie in 'Baarnsche Courant' van 2 augustus 1955 (coll. DBB)

waardoor wij menige film zagen welke door de keuringsdienst niet voor ons geschikt bevonden was. Een kleine bijkomstigheid was, dat mijn moeder dezelfde familienaam, Visser, droeg en als zodanig ook in het telefoonboek vermeld stond. Met een zekere regelmaat rinkelde bij ons de telefoon en werd er gevraagd of er

nog plaatsen beschikbaar waren voor de avondvoorstelling van die dag. Mijn moeder had het al lang opgegeven om uit te leggen dat de beller een verkeerd nummer gedraaid had en beantwoordde alle vragen bevestigend met een vriendelijk 'uw kaarten liggen klaar bij de kassa.' Hoeveel Baarnaars door deze handelwijze tevergeefs de gang naar Flora gemaakt hebben is mij niet bekend.

Bij de ingang werd je opgevangen door de heer Witteveen, in vol ornaat gekleed in een prachtig uniform, compleet met admiraalspet, werd je kaartje afgescheurd en werd je naar je plaats gebracht. Links, rechts de zaal in, of de trap op naar boven. Baarn was toen nog niet zo groot en daarom kenden we eigenlijk iedereen van het publiek.

Luidkeels werden de begroetingen door de zaal heen geschreeuwd.

Wanneer de zaalverlichting eindelijk uitging en het geroezemoes na lang ssssstt roepen, verstomde, keken we naar het voorprogramma, met daarin een prominente plaats voor het Polygoonjournaal. Via dit journaal konden we ons een beeld vormen wat er in Nederland en de rest van de wereld gebeurde. In 1953 kwamen zo de beelden van de watersnoodramp tot ons. We namen kennis van de bergbeklimmingen in het Andesgebergte door het team van de heren Egeler en De Booy.

Ook werd in dit journaal uitvoerig verslag gedaan van de vele buitenlandse reizen welke door koningin Juliana en haar echt-

genoot prins Bernhard gemaakt werden. Soms ook werden volledige documentaires als hoofdfilm uitgezonden. Een voorbeeld hiervan was de indrukwekkende film over de Kon-Tiki, het beroemde zelfgebouwde vlot waarmee Thor Heyerdahl een reis over de Stille Oceaan maakte. We vonden het prachtig en genoten met volle teugen.

Maar minstens even belangrijk was de voor-informatie over de films welke binnenkort in het theater vertoond zouden worden. Dan wisten we weer waarvoor we moesten gaan sparen. In de pauze werden er reclamespots getoond, via een soort diaprojector. Deze spots waren voor het merendeel gewijd aan Baarnse bedrijven. Wij maakten er een sport van om de nieuwe reclamespots te herkennen, Deze werden dan door een luid 'nieuw, nieuw' geroep begroet.

Na de pauze kwam dan de lang verwachte hoofdfilm. Als deze erg spannend was en wij door de spanning te luidruchtig werden, kwam mevrouw Visser, met zaklamp, de zaal in en maande ons tot stilte. Eén van de vaste bezoekers van de zondagmiddag voorstelling was Herman, een oudere man, gekleed in een lange donkere jas met een schipperspet op. Herman woonde in pension Merelhof. Er werd gezegd dat Herman een oude zee-kapitein was. Hij verzamelde sigarettenpeuken, bukshag genoemd, en voorzag zich zo van een rokertje. Op Koninginnedag was er een doorlopende voorstelling, een soort Cineac. Dit

bood ons de mogelijkheid om te proberen voor één geld het programma meerdere keren te zien. Soms lukte dit, maar ook hier had mevrouw Visser een feilloos gevoel voor haar publiek en werd je er onverbiddelijk door haar uitgestuurd, wanneer ze meende dat je al aan je tweede of derde ronde bezig was.

Een groot probleem, voor ons, vormden de films welke over meerdere zondagmiddagen verdeeld werden zoals de beroemde oorlogsfilm 'Back to Bataan' deel 1 en 2. In de eerste plaats moest je dan weer aan geld zien te komen en in de tweede plaats, en minstens net zo belangrijk, kon je dan niet naar voetballen toe. We moesten dan keuzes maken. Het waren moeilijke tijden.

Van de 'grote' films herinner ik mij 'Rock Around the Clock' met Bill Hailey. We zaten toen al op de middelbare school en bezochten ook de avondvoorstellingen. In de grote steden waren na afloop van deze film op meerdere plaatsen relletjes losgebarsten. Ook in Baarn dreigde onrust te ontstaan, maar door tijdig ingrijpen van onze bekende speurneuzen van de politie, de rechercheurs Pit en Smit, werd erger voorkomen.

Gouden herinneringen aan een prachtige bioscoop: Flora.

Vele jaren later, de bioscoop was allang gesloten, was er, bij het ontmoeten van mevrouw Visser altijd die blik van herkenning, zoals bij het raampje van de kassa.

Ed Vermeulen

ACTUEEL VAN TOEN

BEZOEKT DE MARKT TE BAARN

ELKEN DINSDAG VAN DES
MORGENS 8 TOT 's MIDDAGS
4 UUR OP DEN BRINK

Er is van alles te koop, zooals: Manufacturen, diverse Galanteriën, Hoeden, Petten, Bonten, Schoenen in alle maten, Fietsen en onderdeelen daarvan, oude Meubelen, allerlei soort Aardewerk, Bloemen (levende zoowel als gedroogde), vaste Planten, Boter, Kaas, Eieren, Kippen en andere vogels. Verder is er een biggenmarkt, terwijl hokken beschikbaar zijn voor hen, die met varkens naar de markt komen. Ook is er gelegenheid voor koeienmarkt.

HET MARKTCOMITÉ

Adres Marktmeester is J. Woudenberg, Stationsweg 9, Baarn

DE NIEUWE GASTARIEVEN

waarbij meterhuur en omzetbelasting in het laaggestelde vastrecht zijn begrepen en de gasprijs

SLECHTS 5 CENT PER M³

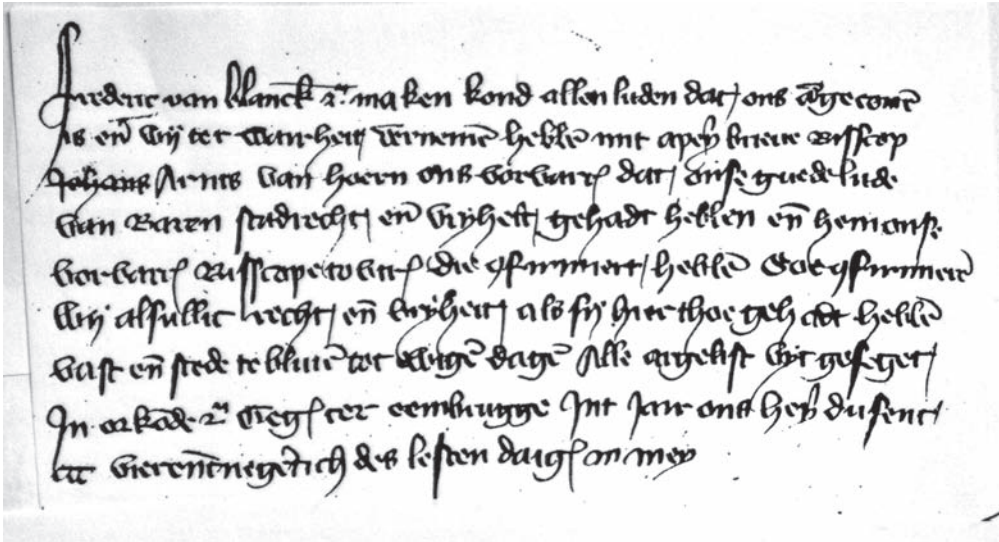
bedraagt, zullen voor velen perspectieven openen.

Het Gemeentelijk Gasbedrijf noodigt U daarom uit tot bijwoning van een

voordracht en demonstratie

Geheel boven: advertentie in 'Baarnsche Courant' van 20 april 1922 (coll. DBB); boven: advertentie in 'Baarnsche Courant' van 25 juni 1936 (coll. DBB)

BAARN HEEFT EEUWENLANG STADSRECHTEN GEHAD

Dit is de oorkonde van bisscop Frederic van Blanckenheim van 31 mei 1394, waarin hij het stadsrecht van Baarn bevestigt.

In transcriptie is de tekst:

- 1 Frederic van Blanckenheim etc. maken kond alle luden dat ons anecomē
- 2 is ende wij ter waerheit vernemen hebben mit opene brieve bisscop
- 3 Arnts van Hoern ons voirvairē dat onse guede lude
- 4 van Baren stadrecht ende vryheit gehadt ende hem onse
- 5 voirvairē bisscope die confirmiert hebbe, soe confirmieren
- 6 wij alsullic recht ende vryheit als sij hiertoe gehadt hebben
- 7 vast ende stede te bliven tot ewigen dagen. Alle argelist uyt geseget.
- 8 In oirkonde etc. wegen ter Eembrugge int jair ons Heren duseñt
- 0 300 vierentnegentich des lesten daige in mey

Uit: mr.S. Muller Fzn, 'Regesten van het Archief der Bisschoppen van Utrecht (722-1528)', Utrecht, 1917. No.1579, p. 261. De oorkonde is aanwezig in het Utrechts archief. (De transcriptie is van Dick van Wageningen van het archief Eemland te Amersfoort)

Baarn heeft eeuwenlang stadsrechten gehad. In de late middeleeuwen, en wel in het midden of de tweede helft

van de veertiende eeuw, werden aan het dorp Baarn stadsrechten verleend en in vele oorkonden wordt sindsdien

van stad gesproken. De stadsrechten werden toegekend door de bisschop van Utrecht, die in de middeleeuwen tot in de 16de eeuw in 't Sticht niet alleen het kerkelijk maar ook het wereldlijk gezag uitoefende en dus ook de landsheer van Baarn was.

Het oorspronkelijke stuk waarin de bisschop van Utrecht Baarn stadsrechten toekent bestaat niet meer. Waarschijnlijk is het bij een brand verloren gegaan. Ook de exacte datering van dat document is niet bekend. Maar het staat vast, dat het heeft bestaan, want er wordt later naar verwezen.

Belangrijke informatie over stadsrechten in het algemeen en onder meer die van Baarn is te vinden in het zojuist verschenen prachtige boek *Repertorium van de stadsrechten in Nederland* door J.C.M. Cox, dat voortaan beschouwd mag worden als het standaardwerk over dit onderwerp.

In welk jaar?

Archiefonderzoek heeft uitgewezen dat vóór het midden van de veertiende eeuw Baarn nog een dorp was en op het einde van die eeuw een stad, dat wil zeggen: een stad in juridische en bestuurlijke zin, want Baarn heeft zich nooit tot een echte stad ontwikkeld. Een bisschoppelijke oorkonde van 21 oktober 1346 noemt Baarn in het Latijn nog een 'villa', of dorp, terwijl een oorkonde van 13 februari 1390 van de toenmalige bisschop, Floris van Wevelinkhoven, eindigt met de zin:

'So hebben wij onser Stede seghel van Baerne aen desen brieff doen hangen'. In dat jaar wordt dus van een stad gesproken. Het stadsrecht moet dus verleend zijn tussen 1346 en 1390. Cox zegt over de datum van de Baarnse stadsrechtverlening: 'De meest waarschijnlijke datering is rond 1350'. De stadsrechten zouden dan verleend zijn door Jan van Arkel, die bisschop van Utrecht was van 1342 tot 1364.

De eerste stadsrechtbrief is dus weg, maar gelukkig zijn er bevestigingen bewaard gebleven in latere oorkonden uit de veertiende, vijftiende en zestiende eeuw.

Om te beginnen is aanwezig in het Utrechts archief: de brief van Bisschop Frederic van Blanckenheim van 31 mei 1394, waarin de stad Baarn wordt bevestigd in haar privileges.

Die brief is op blz. 8, met een transcriptie, afgedrukt. De bisschop constateert, dat onze goede lieden van Baarn stadsrecht en vrijheid hebben gekregen en dat Baarn 'tot ewigen dagen' een stad zal blijven. Van Blanckenheim, die bisschop was van 1393 tot 1423, verwijst in deze brief naar zijn voorganger Arnoud van Horn, bisschop van 1371 tot 1379. Mogelijk was het dan Van Horn die als eerste Baarn stadsrechten schonk. De datering zou dan ergens in de jaren zeventig van de 14de eeuw liggen. Op het moment dat Van Blanckenheim zijn brief over de Baarnse stadsrechten schrijft is hij maar net, een jaar tevoren, bisschop geworden. Hij schreef deze brief, blijkens de

slotzin, in Eembrugge, een van zijn residenties. De verlening van stadsrechten werd waarschijnlijk door iedere nieuwe bisschop opnieuw bevestigd. De bisschop van Utrecht Zweder van Culemborg bevestigt het 'statrecht' van Baarn in zijn privilegebrief van 26 augustus 1426, waarin hij ook vertelt, dat eerdere stadsrechtbrieven bij brand verloren gingen. In dit document wordt gesproken van 'onser stat van Baerne'. De bekende laatmiddeleeuwse Utrechtse bisschop David van Bourgondië, bevestigde op 6 april 1457 de stadsrechten van Baarn in een brief, waarin hij spreekt van 'vryheyden ende privilegiën', die 'ewelike' zullen duren. In deze brief zegt hij, dat Baarn aan hem en aan zijn voorgangers 'menige trouwe diensten' heeft verleend.

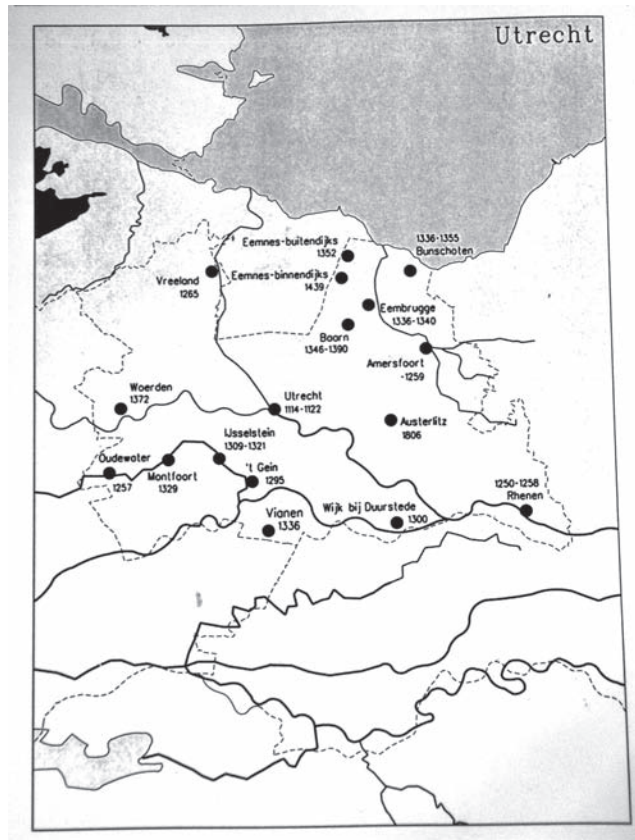
Vervolgens is er een bevestiging van die rechten op 13 februari 1497 door bisschop Frederik van Baden en tenslotte door bisschop Filips van Bourgondië op 30 januari 1518. Ook in deze brief wordt Baarn een 'stadt' genoemd. Het is opmerkelijk, dat de stadsrechten van Baarn dus nog in het begin van de 16de eeuw werden bevestigd, dat wil zeggen: 37 jaar na de Grote Brand van 1481, toen onze plaats door Hollandse

Kaart van de stadsrechten in het Nedersticht, de provincie Utrecht. Uit: 'Repertorium van de stadsrechten van Nederland'.

troepen werd platgebrand en Baarn daarna dus nog maar weinig te betekenen had.

Zelfbestuur

Het stadsrecht van Baarn hield in: het recht van zelfbestuur, met een college van schepenen als stadsbestuur en als rechtbank. De schepenen werden na

hun benoeming beëdigd. Baarn had niet 'het recht van poortelij'. De nederzetting mocht niet worden versterkt door een muur of wal, en omdat er geen muur was met een poort waren de Baarnars geen poorters. Als tegenprestatie voor de verleende stadsrechten moest Baarn jaarlijks een bedrag aan de bisschop betalen. Ook moest het een aantal manschappen ter beschikking stellen als de bisschop in oorlog kwam.

De stad Baarn had, als symbool van haar autonomie, een eigen zegel, met een bisschop, Sint Nicolaas, en in het randschrift (bijvoorbeeld van het zegel van 1446) stond in het Latijn 'Zegel van de stad Baarn in het bisdom Utrecht', (Sigillum Civitatis Barensis Traiectensis diocesis). Hier is dus het Latijnse woord 'civitas', voor stad gebruikt.

Baarn kreeg stadsrechten, omdat het in het grensgebied lag tussen 't Sticht en het graafschap Holland en vanwege de ligging aan de Eem, de belangrijke verbinding tussen Amersfoort en de Zuiderzee. De Stichtse bisschop wilde met deze maatregel zijn gezag in deze streek versterken, en om die reden had hij in 1363 stadsrechten verleend aan Eembrugge, waar hij een kasteel had. Baarn heeft altijd bij het bisdom Utrecht gehoord, terwijl bijvoorbeeld Eemnes wel Hollands is geweest.

De kerk van de stad

Het is opmerkelijk dat Baarn een stad werd in dezelfde tijd dat het kerspel, of de parochie, groot genoeg was ge-

worden voor de bouw van een stenen romano-gotische kerk, de kern van de tegenwoordige kerk op de Brink. In de tweede helft van de veertiende eeuw, toen iedere inwoner geacht werd roomskatholiek te zijn, viel de burgerlijke 'gemeente' samen met de parochie. Baarn kreeg het stadsrecht van Utrecht, dat zelf al omstreeks 1120 stadsrechten verwierf. Utrecht is de moederstad voor alle steden van het Nedersticht,

David van Bourgondië, bisschop van Utrecht van 1456 tot 1496, die op 6 april 1457 in een brief de stadsrechten van Baarn bevestigde. Tekening door Jeroen Bosch of Jacques Leboucq, uit een collectie in de abdij St. Vaast te Atrecht

het gebied dat we nu de provincie Utrecht noemen. Al die steden en dus ook Baarn kenden de 'hoofdvaart' op Utrecht. Die hoofdvaart, of het 'te hoofde gaan' op Utrecht, betekende, dat de schepenen van Baarn, de leden van het rechts- en bestuurscollege, bij problemen raad gingen vragen bij de schepenen van Utrecht om tot een bestuurlijke of rechterlijke uitspraak te komen. De voornaamste steden van het Nedersticht waren Utrecht, Amersfoort, Rhenen, Wijk bij Duurstede en Montfoort, de vijf steden die vertegenwoordigd waren in de Staten van Utrecht. Baarn behoorde tot de kleine steden van het Nedersticht, evenals Eembrugge, dat stadsrechten kreeg tussen 1336 en 1340. Andere plaatsen in Eemland die stadsrechten kregen waren Bunschoten (1336-1355), Eemnes buitendijks (1352) en Eemnes binnendijks (1439).

Tot 1851

Het is niet bekend of de Baarnse stadsrechten ooit zijn ingetrokken, maar die stadsrechten hebben in ieder geval definitief opgehouden te bestaan bij de invoering van Thorbeckes Gemeentewet van 1851, waarbij het Nederlandse grondgebied werd opgedeeld in 1209 gemeenten, waaronder die van Baarn. Vanaf dat moment is er juridisch geen onderscheid meer tussen steden en dorpen, die voor de wet alle gelijk zijn. (Overigens was al in de Staatsregeling van 1798 alleen nog maar sprake van Gemeenten, maar die grondwet van de

Bataafse Republiek heeft slechts bestaan tot de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815).

Ofschoon Baarn dus al in de late Middeleeuwen 'stat' werd genoemd heeft het nooit een echt stedelijk karakter gehad. Het bleef een landelijk plaatsje van boeren en schaapherders, met enige handwerkslieden en sinds de 17de eeuw een handvol grootgrondbezitters. Pas na 1874, met een station aan de spoorlijn van Amsterdam naar Amersfoort, is Baarn tot bloei gekomen.

Hans Bronkhorst

Bronnen:

Utrechts archief en archief Eemland.

Geraadpleegde literatuur:

J.C.M.Cox, *Repertorium van de stadsrechten in Nederland*, Den Haag, 2005, ISBN 90 322 7983 1;

Reinout Rutte en Hildo van Engen (redactie) *Stadswording in de Nederlanden. Op zoek naar overzicht*, Hilversum, 20005. ISBN 90 6550 849 X;

R.Th. Fruin Azn., *De Middeleeuwse rechtsbronnen der kleine steden van het Nedersticht van Utrecht*. *Werken der Vereeniging tot uitgave der bronnen van het oude vaderlandsche recht*. Eerste reeks, no. 13, 's-Gravenhage, 1903. hoofdstuk 'Baarn', p.199;

Mr. S. Muller Fzn., *Regesten van het Archief der Bisschoppen van Utrecht (722-1528)*, Utrecht 1917. Afschrift Regesten No. 2, fo. 109 vs. (No.1579, p. 261).

ACTUEEL VAN TOEN

ADOLF J. HERTOOGH
Laanstraat h. Oranje-str. - Tel. 343

Uitverkoop

Reuzenkoopje

Dames Gummi
Regenmantel f12.60

Jonge Dames Gummi
Regenmantel f10.80

Prima WOLLEN
Gabardine damesstof
en Regenmantel f26.75

Extra kwaliteit
zuiver wollen Gabar-
dine Damesstof en
Regenmantel f43.50

Advertentie in 'Baarnsche Courant' van 20 juli 1922 (coll. DBB)

BLIK OP DE BRINKSTRAAT (DEEL 3)

Waar nu woninginrichting Woonstyle Jansen (nrs 19, 21 en 23) is, stonden ooit drie losse panden: een villa met een grote voortuin (in die tuin is nu het lage middele deel van Jansens winkel), met links en rechts een pand, met de korte kant naar de Brinkstraat. Later waren daar de winkels van Kestelo (toen nr. 13) en Pater (toen nr. 15). Deze twee panden waren ooit de pakhuizen van behanger Eernisse. Na hem werden het midden- en het rechterpand tot een L-vormig geheel gemaakt. In het rechterpand was omstreeks 1900 de winkel en werkplaats van behanger, stoffeerder en zadelmaker A.G. de Heus (afb. 1) gevestigd. Deze had een geheel opgetuigd houten of gipsen paard als reclame in zijn winkel staan. De later

gevonden gipsen paardenhoofden verwijzen er ook naar. Volgens het telefoonboek van 1915 zat er daarna 'Fa. H. de Beer, Rijwielhandel, rep. en verhuurinr'. Hij verkocht en sleep ook schaatsen.

In ca. 1917 nam Willem Pater deze zaak over. Hij was in ca. 1910 gaan werken bij een kleine rijwiel fabriek in Zetten-Andelt. Een half jaar later sprong hij in voor zijn zieke broer Henk, die een rijwielzaak in de Laanstraat had. Na diens dood zette de jonge Willem de zaak in de Brinkstraat voort. Als onderofficier leerde hij na 1918 het werken met een dieselmotor die een dynamo aandreef voor het opwekken van elektriciteit. Hij zette zelf frames van fietsen en op verzoek versterkte trans-

Afb. 1. Links op de foto de rijwielzaak van W. de Pater in ca. 1925 (coll. HKB)

Smit & Delen

N O T A R I S S E N

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: notarissen@smit.delen.knb.nl

Door lucht gedragen

Het Matrair luchtgeveerde,
persoonlijke instelbare matras
- unieke eigenschappen
in een matras
vertegen-
woordigd

*Bezoek ook
onze speciale
bedden-etages.*

Bed- en linnenspecialzaak

*Slapen
op wolven.....*
**Laanstraat 91
BAARN**

Tel. (035)5413521
veerkamp@xs4all.nl

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

**Uw Vloer
op maat bij**

MAAT parket

MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153
3741 BC Baarn
Telefoon 035 602 36 54
Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A.Smulders - de Jong en W.P.J. Go emans, apothekers

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

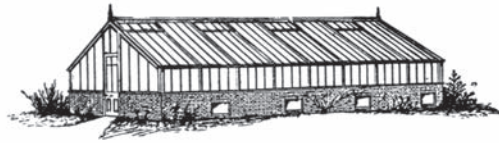
Brinkstraat 14 - 16 3741 AN Baarn
Tel.: 035 - 5413107 Fax. 035 - 5416963
☆ Al vier generaties lang liefde voor 't vak

DICK PRINS ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

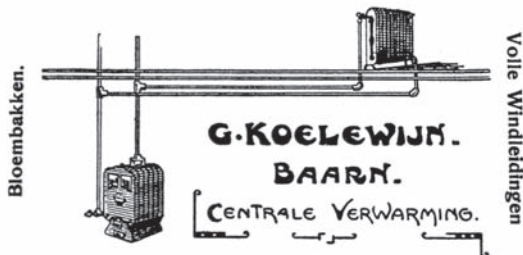
Het adres voor al uw verzekeringen

**Brinkstraat 38
3741 AN Baarn
Telefoon 035-5411359
Fax 035-5410063
E-mail: dick_prins.ass.hyp.advies@hetnet.nl**

Ook het adres voor hypotheekadvies

Horticultuurwerken in hout en ijzer. Kyaniseerinrichting.
Bloemen-, Planten-, Kweek-, Orchideeën-, Druiven-, Perzikenkassen enz.

Afb. 2. Advertentie van firma G. Koelewijn, horticultuurwerken en kyaniseerinrichting (bedrijf dat hout tegen bederf behandelt) uit 1889 (coll. HKB)

portfietsen in elkaar. Met elders bestelde wielen, zadels en sturen maakte hij daar gehelen van. Pater werd de alleenvertegenwoordiger van Simplex-fietsen, die in houten frames werden aangevoerd. Hij handelde ook in naaimachines en kindewagens, die men ook bij hem kon laten repareren. Bij vorst verkocht Pater schaatsen, die hij zelf sleep. Op een gegeven moment werkten er vier man personeel. Het gedeelte achterin was woonhuis (met een grote voortuin), schuin rechts ervan was de winkel met de deur in de steeg en erachter de werkplaats. Daarachter werkte ook korte tijd E. Overeem als schoenmaker.

Pater zette zich sterk in voor het verenigingsleven. Zo was hij voorzitter van de bloeiende gymnastiekvereniging 'Excelsior', die wel drie uitvoeringen in één week in de schouwburg 'Musis Sacrum' had. Hij was tot zijn 83ste actief in de winkeliersvereniging 'De Brinkstraat', waar hij reizen en zegelacties organiseerde. Pater was een zeer krasse man. Van zijn 70ste tot zijn 77ste werkte hij bij de firma Luctor in leermiddelen. Hij verhuisde met zijn tweede vrouw naar de verdieping boven de winkel, waar hij tot zijn dood in 1995 (hij werd 102!!!) bleef wonen. Daar had Jansen sr. niet op gerekend...

Pater verhuurde de bovenverdieping van zijn woonhuis, vaak aan medewerkers van een zendingsgenootschap. Boven hem woonden in 1933 G.F. van Veenendaal en later mej. J.A. van den Bol, een secretaresse van genoemd genootschap. Daarna wordt het woonhuis nr. 21 en de winkel nr. 23. Na 1948 woonden boven achtereenvolgens: W. Schouten (1948), G.J. van Asselt (1952), wed. A. Pistorius-Wetzel (1956), zendingsarts J. Slomp (1961) en D. Wijnia (1968). Op nr. 23 woonde tijdelijk J. Rademaker, die later een juwelierszaak/horlogerie aan de overkant zou beginnen.

In ca. 1970 liet R.J. Jansen sr. de panden 19, 21 en 23 tot één woninginrichtingswinkel verbouwen, die in 1972 gereed kwam. Helaas heeft Jansen sr. maar kort

daarvan kunnen genieten. In 1976 verongelukte hij bij Bilthoven en moest zijn zoon, R.J. Jansen jr., die toen voor stoffeerder in Zeist leerde, halsoverkop de leiding van de zaak overnemen. Nu heet deze zaak Woonstyle Jansen.

Tussen de nu nrs. 23 en 25 liep vroeger een steegje dat uitkwam bij de achterkant van de houtzagerij en timmerfabriek van

'tuinbouwonderkomens als kassen en loodsen' betekent (afb. 2). De kinderen Pater en Kieft klommen op het hout van de opslagplaats, wat levensgevaarlijk was. Het steegje liep verder naar links om tussen de achtertuin met groente en bijenkorven (achter het woonhuis van Pater) en het woonhuis van Koelewijn aan de Kampstraat (nu 2A) uit te monden naast

Afb. 3. Het steegje naar de Brink in onze dagen. Midden op de achtergrond de spits van de toren van de Pauluskerk (foto redactie)

de firma G. Koelewijn aan de Kampstraat. Deze ontwierp kassen voor particulieren (o.a. voor de villa 'Liliane', Wilhelminalaan 9, de Wintertuin in het Cantonspark en de kassen bij huize 'Peking') en voor de tuinders van het Westland. Deze firma adverteerde deftig met de term 'horticultuurwerken in hout en ijzer', wat gewoon

het Schoutenhuis aan de Brink. Dat werd toen bewoond door architect Koelewijn, de broer van de timmerfabrikant. De familie Pater heeft lange tijd van de honing van Koelewijns bijen meegesmuld. Later kwam er in de timmerfabriek in de steeg het galvaniseerbedrijf 'Eemland' van Karsbergen, dat de bodem zeer vervuild

heeft. Schooljongens gooiden graag stukjes ijzer in de plassen in de steeg, omdat er dan een spannend gesis te horen was! Deze steeg ligt er nog steeds zo, al moet men nu door de zijtuin van het Schoutenhuis om op de Brink te komen (afb. 3).

Op nr. 17 (nu: 27) stond eerst een boerderij, waarin in 1860 de 24-jarige C.R. de Ruijter zich vestigde als banketbakker. Deze had het bakkersvak geleerd in Utrecht, o.a. het vervaardigen van zogenaamde muisjes: anijszaadjes met vele laagjes suiker eromheen. Op deze witte of roze bolletjes, gestrooid op beboterde beschuiten, werd in de betere kringen de kraamvisite getrakteerd.

De firma De Ruijter kreeg landelijke bekendheid door haar (gestampte) muisjes. Deze en andere lekkernijen kon de clientèle in de tearoom in de serre rechts van het huis bij koffie of thee bestellen. Vanwege de slechte gebitten van toen is bakker De Ruijter de muisjes fijn gaan stampen. Later werden deze zoete bolletjes verpakt verkocht. Dit gebeurde op verzoek van de dames die hier alleen zomers woonden of logeerden, zodat zij deze lekkernij naar hun woonhuizen elders konden meenemen.

In 1896 trouwde zoon Piet met Maria Adriana Walraven, een echte zakenvrouw. Zij was de zuster van Th. J. Walraven, die in dure wijnen en sigaren deed in het laatste pand aan de oneven zijde van de Brinkstraat hoek Kerkstraat. Zij ontwierp o.a. het handelsmerk van De Ruijter: een moeder met kind in silhouet met de slag-

zin: 'Kinderen zijn er dol op!'

Piet was de baas in de bakkerij achter en zijn zusters Keetje en Marie in de winkel voor. De zaak floreerde zo goed, dat in 1899-1900 de oude behuizing werd vervangen door een deftige villa met neo-renaïssancistische decoraties als woonhuis-winkel. Deze villa werd ontworpen door de Baarnse architecten Rigter en Bronkhorst (afb. 4). Later liet De Ruijter zijn pand met het koninklijk wapen (hij was intussen hofleverancier geworden) op de muisjesblikken en zijn rekeningen afbeelden en noemde zich deftig 'Confiseur' en Cuisinier' (banketbakker en kok) (afb. 5). Het personeel groeide uit tot acht man: drie in de bakkerij, een kok in de kokerij, een knecht om met de hittekar (=kar getrokken door klein soort paard) de bestellingen aan huis te bezorgen, twee winkeljuffrouwen en een werkster. De meeste personeelsleden woonden in het grote pand. De firma verzorgde ook diners aan huis.

In 1915 trok Piet de Ruijter zich met zijn vrouw terug in de woning Kerkstraat 1a. Omdat hun zoon Kees nog te jong was om bedrijfsleider te zijn, nam chef-banketbakker Jac. Kieft jr. zes jaar de leiding op zich. In 1928 verhuisde de zaak naar het gebouw van de voormalige jongedameskostschool 'Middenbosch', aan de toen net aangelegde d'Aulnis de Bourouilllaan. Daar begon men op grote schaal en met succes aan een enorme muisjesproductie, die daar echter haar langste tijd heeft gehad. Kieft bleef op nr. 17 als banketbakker en kok. Hij leverde

aan huis diners, déjeuners en soupers, zelfs met bijbehorend kristal, zilver en porseleinen servies! Hij gebruikte de rekeningen van de firma P. de Ruijter, waarop hij ook zijn naam had laten drukken. In de serre was een tearoom (nu zeggen we: lunchroom), waar koningin-moeder Emma menig taartje (zo heette dat toen) heeft opgesmikkeld. Ook bakte hij in Baarn als eerste kroketten ('croquetten' in die tijd).

Eind jaren twintig werd de De Ruijter-villa

in tweeën gesplitst in nr. 15a (nu: 25) en 17 (nu: 27). Links, in 15a zat eerst kruidenier Ten Hoedt, daarna kruidenier A.M. Beemer, in 1934 woonde er ook M.J.A. Veldhuysen-den Dulck. In 1948 werd nr. 15a nr. 25. Dan vinden we er kruidenier H.J. Kerste en L. van de Kamp, in 1952 treffen we de wed. J. Pastoor-Mossing erbij aan. In 1956 zit de wed. M.J. Maas-Maas erin met haar twee zoons in de winkel. In 1961-1966 woonde alleen de wed. Maas erin. Daarna was er o.a. een dierenwinkel 'De krokodil' en een mo-

Afb. 4. De fraaie villa met winkel, tearoom (rechts) en personeel van de firma P. de Ruijter in ca. 1910 (coll. HKB)

dewinkeltje. Vanaf 1986 is er de zaak in schoenreparatie en kleine orthopedie van P.W. van Baaden en vanaf 1995 van Van Baaden jr.

Het is opvallend, dat er voor 1960 vele kamerverhuurders en kruidenierswinkeltjes in de Brinkstraat waren. Dit heeft te maken met de slechte financiële omstandigheden, waarin vooral weduwen en werkelozen zich toen bevonden. Al die winkeltjes hebben eveneens te maken met de verschillende kerkgenootschappen in Baarn: men kocht vroeger alleen bij geloofsgenoten. Zo kon de gereformeerde fietsenmaker Pater (de naam is een voorteken!) geen ouderling worden, omdat hij de pastoor van Baarn tot klant had...

Op nr. 17 (nu: 27) (in het rechterdeel van de villa) zat in 1930 dus banketbakker Kieft, die ook gemeenteraadslid is geweest. In 1934 werkte en woonde banketbakker A. Immink er, die ook warme maaltijden aan huis bezorgde. In het huis woonde toen ook Ch. W. Putter. In ca. 1939 woonden er bakker J.H. Kolstee, wed. H. Staverman-Koerselman en J. Noordenbosch. In 1948 woonden bakker J. Groen en mej. A. Schuur er en in 1952 ook nog. Ook bakker Kolstee zat in dit pand. In 1956 treffen we er bakker A.C. Schouten aan. In 1961 vinden we H.D. Boonstra in plaats van Groen en in 1968 alleen nog bakker Schouten. Sinds 1983 was hier enkele jaren een winkel in tweedehandskleding van S. Pater-Penris en M. Groenier-Pater, respectievelijk de vrouw

Menaam v. d. v. D. Ruijter		1916	
Baarn, den 24/12		Debt	
Feb: 8	1 gatou a la Praline a		1,50
10	1 x Putterkruisje		1,75
	Ledenje M. a. l. me		1,70
13	18 M: pastuysje		1,80
17	14 appelhelen		1,80
	22 augoutheortje		1,20
	24 rosmere		1,75
	Lous 2000e krakelingen		1,68
	3... Poringebrood		1,54
	3... Allenhamben		1,42
Feb: 19	3... Jndian Pap.		1,75
	1 gatou a la Praline		1,50
	18 M: Pastuysje		1,80
21	1 gatou a la Praline		1,50
22	16 rosmere		1,40
	30 gebakje		1,20
27	14 M: pastuysje		1,40
	Legt		5,005
			13,58

Afb. 5. Een rekening van de firma P. de Ruijter uit 1916 (coll. C. v.d. Steeg)

van een kleinzoon en een kleindochter van rijwielhandelaar Pater. Daarna zat er Fabienne-mode voor de dames. In 1990 kwam er de antiekzaak 'Antiquidée' van Fred. Laumans. In maart 2002 trok Annette Huisman erin met haar antiekzaak, voortkomend uit haar eigen verzameling. Later ging de zaak 'De Blauwe Engel' heten. Nu herbergt het pand Venwoude coaching, Lichaamsgerichte Individuele Coaching en Teamcoaching

Afb. 6. De smederij van Brulleman eind 19e eeuw. Voor de smidse zien we een hoefstal of travalje, een houten stellage waarin een paard werd beslagen (d.w.z. een nieuwe hoefijzer van de smid kreeg). (Coll HKB)

van Wendela Schenk en Ger Bos en een particuliere woning. Het chique pand met de fraaie glas-in-loodraampjes staat er dus gelukkig nog steeds.

Op de plaats van de panden 25 t/m 31 (vóór 1937: nrs 15 t/m 21) liep vóór 1900 een brede steeg tot aan de Kampstraat of misschien wel tot aan de kamp (kamp=veld, vlakke; van het Franse 'campagne'). In deze steeg zat vóór 1900, rechts, de hoefsmederij van smid Gosen Brulleman (de overgrootvader van o.a. groente-en-fruitwinkelier Gosen Brölman), in de stallen van een oude boerderij (afb. 6). Deze steeg werd in de 18e eeuw om die reden 'Smitssteeg' genoemd. De smid heeft drie Utrechtsche Schrijf-Almanakken uit 1872, 1881 en 1882 nagelaten. Daarin

noteerde hij zorgvuldig wat hij aan mensen uitleende en terugontving en soms zijn godsdienstige overtuiging. Een paar voorbeelden: G. Deijs heb ik f 20,- geleend voor het overnemen van de moestuin van Uilebroek 27 mei 72; Dat God alle dingen bestuurd. Daarom verwerpen wij toeval, nood, lot en fortuin [1872]; 9 Dec. [1881] Johan [de knecht?] f 8,- met de bevalling van zijn vrouw; Brulleman van Woltering [= smid Wolterink in de Leestraat] 1896 4 Decemb. 3 mud steenkolen.

Brulleman werd in 1884 raadslid en stierf in 1916. De smederij werd in ca. 1900 afgebroken. Zijn zoon Hendrik begon in 1888 in de Leestraat een groente- en fruitzaak.

Begin 20e eeuw werd er op de plaats van smederij Brulleman een groot dubbel

huis (toen: nrs 19 en 21) gebouwd, met rechts een erker en links een winkel. Rechts van het woonhuis was een brede ingang met aan het eind een prieltje. Voor het woongedeelte was een grote bloementuin met een ijzeren hek. Daar woonde boomkweker Kuyer met zijn gezin. In het zomerseizoen verhuurde Kuyer, zoals velen in Baarn, een deel van zijn huis aan vakantiegangers; de familie woonde dan zelf in het achtergedeelte.

Op nr. 19 (nu: 29), dus in de linkerhelft van deze villa, was jarenlang een lijstenmakerij gevestigd, eerst van Van der Kamp, later van Witkamp. Daarna dreef H.J. Lengers er zeker veertig jaar zijn 'Electr. Technisch Installatie-Bureau'. Hij verkocht elektrische huishoudapparaten zoals stofzuigers en vloerboenders maar ook schemer-, bureau- en kaplampen. Zijn

bediende was Thijmen de Ruig, getrouwd met een dochter van schoenwinkelier Van Sitter, ook uit de Brinkstraat. Later werd De Ruig exploitant van de badinrichting aan de Eem. In 1968 dreef Lengers schoonzoon G.A. Vries deze winkel. Vanaf 1978 tot voorjaar 2004 zat Annie Hartman (afb. 7) er met stoffen, damesconfectiekleding en kledingreparaties. In die tijd is haar winkel uitgegroeid tot de rijkst (?) gesorteerde zaak van betekenis in Baarn en omstreken. Naast een winkel met ruim 30.000 verschillende stoffen, ook voor bijvoorbeeld wiegjes en de kerst, en allerhande accessoires had zij een atelier waar voor dames mode op maat gemaakt werd. Vanaf eind 2004 vinden we in dit pand Electro World van der Meulen met witgoed van F. de Zoeten.

Frits Booy

Onze nieuwe collectie is binnen en gaat voor 'n prikkie weg!!

Meer dan honderden verschillende stoffen
o.a. wol linnen zijde jersey katoen damast skai flannel badstoffen quilt wiegbekleding enz.

Borduarpakketten
D.M.C. garens
Koord-zijde
Brei- en haakkatoen/wol
Glanskatoen e.d.
Kralen en pailletten enz.

***Bij inlevering van deze advertentie op stof, confectie en borduarpakketten 50% korting**

CONFECTIE
Japonnen
Rokken
Blouses
Vesten
Overgooiers
Pantalons
Blazers

ANNIE HARTMAN

Afb. 7. Een advertentie van de bijna legendarische Annie Hartman, die tientallen jaren in de Brinkstraat 'winkelierte'

SCHRIJVERS IN BAARN. EEN LITERAIRE FIETSTOCHT DOOR BAARN EN LAGE VUURSICHE

Onlangs werd door de serviceclub Kiwanis Hilversum-Baarn het boekje 'Schrijvers in Baarn en Lage Vuursiche' uitgebracht. Op 8 oktober j.l. werd het eerste exemplaar in restaurant Greenfields officieel aan de gemeente Baarn overhandigd.

Dit boekje van vierenzestig pagina's bevat korte biografieën van een vierentwintigtal schrijvers die voor kortere of langere tijd in Baarn hebben gewoond.

Kiwanis Hilversum-Baarn is een vrijwilligersclub die onderdeel is van Kiwanis International. Het internationale motto is 'Serving the children'. Op landelijk niveau heeft Kiwanis Nederland bij het Brandwondencentrum Beverwijk een woning ingericht voor ouders van kinderen die met ernstige brandwonden in het centrum zijn opgenomen. Momenteel wordt een dergelijk huis ingericht bij het Brandwondencentrum Groningen. De opbrengst van het boekje dat in een oplage van vierduizend exemplaren verscheen en o.a. te koop is bij boekhandel Den Boer en de Baarnse VVV voor € 5,95, komt geheel ten goede aan dit Groningse Brandwondencentrum.

Fietsroute

Hoewel het oorspronkelijk niet de bedoeling was, verscheen het boekje in de vorm van een fietsroute met het handige formaat van 27 x 10 cm, zodat

voorzijde omslag boekje (foto redactie)

het tijdens het fietsen in de binnenzak kan worden meegenomen.

De fietsroute bestaat uit twee delen, een deel binnen de bebouwde kom van ons dorp van ongeveer 10 km en een deel erbuiten van circa 20 km. Ook voor wandelaars is het goed mogelijk de route binnen het dorp, desnoods gefaseerd, te volgen. Achter in het boekje is een duidelijk kaartje in kleur van deze route opgenomen.

Na een voorwoord van onze burgemeester, mevrouw Wolterink-Oremus, volgt een inleiding waarin Kiwanis Hilversum-Baarn de inhoud van deze uitgave nader toelicht: 'Baarn is een plaats die veel schrijvers voor kortere of langere tijd als domicilie hebben gekozen. Een aantal van hen willen we in dit boekje de revue laten passeren. Daarbij hebben we geenszins de pretentie volledig te zijn. We hebben vierentwintig schrijvers geselecteerd die in Baarn hebben gewoond. Nog levende schrijvers die in Baarn wonen hebben we om redenen van privacy buiten de selectie gehouden. Van elke schrijver geven we een korte biografie. Daar waar mogelijk met wat literatuurverwijzingen. Langs de straten en panden waar de schrijvers hebben gewoond, hebben we een aantrekkelijke fietsroute uitgestippeld. Opdat het nuttige met het aangename kan worden verenigd.'

Inhoud

Deze inleiding wordt gevolgd door een alfabetische adres- en naamlijst van de diverse auteurs. Het is jammer dat een aantal huisnummers in deze lijst node moesten ontbreken omdat ze niet te achterhalen waren of omdat er alleen een oude nummering bekend was. We moeten daarbij niet vergeten dat een aantal auteurs slechts voor korte tijd in Baarn hebben vertoefd en waarschijnlijk ook nooit in het Bevolkingsregister werden ingeschreven. De vierentwintig auteurs worden in alfabetische volgorde behandeld. Boven aan de pagina's

vinden we van de meeste schrijvers een portret en een afbeelding van hun woonhuis in kleur.

Het geheel maakt een zeer verzorgde indruk. Er werd een goede papiersoort gebruikt en het lettertype is prettig om te lezen.

De tekst geeft veel interessante en grappige informatie, die ook voor minder literair geïnteresseerden de moeite van het lezen waard is. Van sommige auteurs werden strofen uit hun gedichten of grappige puntdichten opgenomen in de tekst.

De teksten hebben een groot 'Historische Kring gehalte' en dat is niet zo verwonderlijk omdat maar liefst vier leden van onze vereniging, Cees Roodnat, Jaap Kruidenier, Harm van der Mark en Wim Velthuizen (tevens Kiwanis-lid) hun bijdragen leverden. De bekwame eindredactie was in handen van Cok de Zwart.

Deze uitgave inspireerde ons lid, Cees Roodnat, tot het schrijven van het volgende gedicht:

Uitgeschreven

Zij hebben hier gewoond, gewerkt.
De boslucht heeft hun werk gemerkt.
Passanten soms, maar ook wel blijvers,
kleine poëten, grote schrijvers.

Hoewel de meesten Baarn beminden,
zult u hun graven hier niet vinden.
Zij wilden hier op goede gronden
liever niet dood worden gevonden.

Een vijftal slechts bleef na hun dood het dorp dat hen een woning bood, of wellicht inspiratie gaf nog trouw. Tot in het 'groene graf'.

Van al die levens rest nog iets. Want als ik langs hun huizen fiets, kiert soms uit onverwachte hoeken een flauwe weerschijn van hun boeken.

Voor die vergeten literaten (uitzonderingen daargelaten), van 't literair Madurodam: dit 'fietsend' In Memoriam!

Henriëtte de Beaufort (1890 - 1982)

Jkvr. Agathe Henriëtte Maria de Beaufort werd geboren op 18 oktober 1890 op het landgoed Peking te Baarn, als derde kind van de toenmalige burgemeester van Baarn. Haar vader werd in 1896 tot

Huize 'Peking', geboortehuis van jkvr. Henriëtte de Beaufort. De enige van de in het boekje opgenomen schrijvers die in Baarn werd geboren. (Illustratie uit het boekje.)

Nieuwe editie

Mocht er ooit besloten worden tot een tweede editie, dan is het aan te raden een aantal kleine verbeteringen aan te brengen. De ontbrekende portretten van Maria Dermoût, W.H. van Eemlandt, Wouter Paap, Albertine Steenhoff-Smulders, Dingeman van der Stoep en J. Thomson zouden moeten worden toegevoegd. Bovendien zouden alle auteurs een nummer moeten krijgen, dat op de plattegrond is terug te vinden. Dit zou onnodig bladeren kunnen voorkomen.

In de inleiding zijn helaas een paar hinderlijke fouten geslopen, die in een volgende uitgave gecorrigeerd dienen te worden. Zo logeerde Jacob van Lennep niet op Drakesteyn, maar op Drakenburg. Zijn verblijf aldaar inspireerde hem vermoedelijk tot het schrijven van zijn roman Ferdinand Huyck.

Vincent van Gogh kan zijn zuster nooit in Baarn hebben bezocht, aangezien hij in 1890 overleed en zijn zuster pas in 1893 in Baarn kwam wonen. Vincent kwam wel in Baarn om zijn oom, de kunsthandaar Cor van Gogh, te bezoeken. Deze oom woonde namelijk op de hoek van de Prins Hendriklaan en de Amaliaalaan. Ondanks deze kleine tekortkomingen levert deze fietsroute een belangrijke bijdrage aan de verrijking van de historische kennis van Baarn. Van harte aanbevolen voor uw boekenkast!

Jaap Kruidenier

VERENIGINGSNIEUWS

Programma 2006

- 6 januari (**let op = vrijdag!**)

Nieuwjaarsreceptie in de Oudheidkamer van 16.00 -18.00 uur (vanwege de lift!)

- 26 januari

lezing over graficus M.C.Escher door W. Hazeu.

- 23 maart

Algemene ledenvergadering in de Speeldoos.

- 6 april

lezing door W. Berkelaar, werkzaam bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam, met als onderwerp Geallieerde oorlogsmisdaden.

Alle lezingen enz. vinden plaats in de Speeldoos, Rembrandtlaan 35. Aanvang 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur. Leden per adres twee kaarten gratis, niet-leden € 3,50 per persoon.

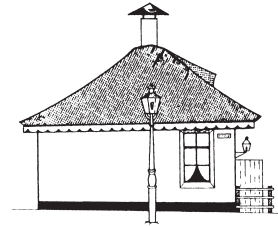
Diavoorstellingen Oud- en Nieuw Baarn

Ook in 2006 organiseert de Historische Kring Baerne weer drie diavoorstellingen. Een vernieuwde presentatie zelfs. De serie wordt gepresenteerd door Jaap Kruidenier en Ad Peeters in Cultureel Centrum de Speeldoos, Rembrandtlaan 35, op:

- dinsdag 7 februari om 20.00 uur (zaal open om 19.30 uur);

- dinsdag 14 februari om 14.30 uur (zaal open om 14.00 uur);

- dinsdag 21 februari om 20.00 uur

(zaal open om 19.30 uur).

Leden komen op vertoon van hun lidmaatschapskaart in aanmerking voor twee gratis kaarten. Niet-leden betalen € 3,50 per persoon. In verband met de grootte van de zaal is het aantal plaatsen beperkt. Kaarten verkrijgbaar in de Oudheidkamer van de Historische Kring.

Ingang via de bibliotheek in de Hoofdstraat (met trap of lift bereikbaar) en wel op:

- maandag 16 en 23 januari tussen 10.00 en 12.00 uur en tussen 20.00 en 22.00 uur;

- woensdag 25 januari tussen 14.00 en 16.00 uur.

Gevraagd

De werkgroep Oudheidkamer vraagt vrijwilligers die kunnen omgaan met de computer op de hoogte zijn van tekstverwerken, voor het scannen van foto's en voorwerpen en /of een netwerk kunnen aanleggen en/of onderhouden.

Voor vragen kunt u bellen met J.v.d.Tol, tel. 06-53454750.

Het raam van het verdwenen lijkenhuisje, restauratie is dringend nodig (foto redactie)

Foto's in *Huurcontract*

De redactie van Baerne werkt desgevraagd op bescheiden schaal mee aan het kwartaalblad *Huurcontract* van de woningbouwvereniging Eemland Wonen. Namelijk door de foto te leveren aan de prijsvraag die vanaf augustus in dit blad vanaf verschijnt. Huurders kunnen raden wat op de foto staat. Dat kan zijn een huis, een hek, een detail van een gevel enzovoorts. Uit de foto's kiest de redactie van *Huurcontract* de te plaatsen foto. Onder de juiste inzenders wordt een cadeau-bon verloot.

Zeemanspot en het Nationaal Steunfonds

Het verhaal 'Zeemanspot en het na-

tionaal Steunfonds' in de juni-editie 2005 van Baerne, geschreven door Ed Vermeulen, is nu ook op Internet te lezen. Een uitgebreide versie, inclusief aanvullende Texel informatie, van dit artikel is te bekijken op de site van de Baarnse Algemene Begraafplaats. Internet: Begraafplaatsen en monumenten in Baarn, vervolgens: levensberichten...en daarna: Herman Johan Visser aanklikken.

Oude begraafplaats

Meer dan honderd bezoekers kwamen op Open Monumentendag, zaterdag 10 september jl., naar de oude begraafplaats aan de Berkenweg. Vooral de twee rondleidingen door leden van onze werkgroep Oude Begraafplaats genoten veel belangstelling. 's Morgens overhandigde Eric v. d. Ent de door hem speciaal voor de Historische Kring Baerne vervaardigde index van deze begraafplaats met de welsprekende titel Het groene graf. Jan Maree schonk de kring even later het fraaie ronde raam (zie foto) van het voormalige lijkenhuisje, dat hij tijdens de sloop uit het puin had weten te redden en dat hij al die jaren had bewaard (zie de foto op blz. 13 van Baerne juni 2004).

Aanwinsten Oudheidkamer

- Schortje hotel-restaurant 'De Kastanjehof' Lage Vuursche
- Radio met luidspreker
- Twee losse boorden van overhemden
- Kop en schotel van 'De Blinkert'

- Kousje voor gaslamp en luciferdoosje Breunesse Eemstraat
- Wandbordje B.G. en S.V. 90 jaar en speldje idem
- Handbeschilderd bord van Pauluskerk op de Brink
- Drinkglas 25 jarig huwelijksfeest Juliana - Bernhard
- Doos met handwerken van Mies Kipp
- Blauwe drinkkruik, zoals gebruikt door arbeiders en boeren
- Flesje tafelwijn ter herinnering 50-jarig huwelijk J-B
- Etalagepop
- Linten van grafkrans d.d. 4 mei 2003
- Handgemaakt speldenkussentje
- Pakje cigarettten in de oorlog gedropt 31 augustus 1941
- Ingelijste foto van huize Peking bij nacht
- Gedenktegeltje N.S. 1874 - 1974
- Pentekening van de P.V. Astroschool
- Plaquette van A.A.M. Sterneberg
- Grote foto van de heer J. Sterneberg
- Plaquette van Reckitts en Colman
- Tegelplateau 25-jarig bestaan Conimex
- Offerblokje van de H. Nicolaaskerk
- Blikje De Ruijters muisjes 25-jarig jubileum koningin Beatrix
- Twee herdenkingspenningen 50-jarig bestaan Conimex
- Mapje met negatieven van o.a. de Oranjestraat
- Twee doosjes met glasplaat negatieven
- Klein melkkannetje zonder oor van hotel Velaars
- Schilderij 'Kerkje Lage Vuursche'
- Schilderij 'Kerk op de Brink'
- Oliepastel 'Station Baarn'
- Oliepastel 'Buurtstation Baarn'
- Oliepastel 'Stationsplein met oorlogsmonument'
- Oliepastel 'Bospad met loofbomen'
- Schilderij 'Koeien met hooiberg bij boerderij'
- Gipsbeeld koningin Juliana
- Ingelijste spreuk
- Handdoek 1940 - 1945 Nederland herrezen
- Schilderij van Dirk de Zoete (de Hucht)
- Gedenksteen Chr. Gym. Ver. 'Excelsior'
- Drie herdenkingsmunten J-B
- Gipsbeeld van de Pauluskerk
- Ingelijste foto Nicolaaskoor 'Cantate Domino'
- Ingelijste droge naald (Cuno van den Steene)
- Koektrommeltje met beeltenis koningin Beatrix
- Inktweegschaaltje drukkerij Hollandia Beukenlaan
- Weegschaaltje
- Flitspuit
- Kaart van de gemeente Baarn 1924, herzien 1950
- Rieten mandje met foto Torenlaan
- Sigarenkistje van C. Kroon
- Ingelijste foto van het Rode Dorp
- Fantascop (soort toverlantaarn)
- Petroleum kachelkje
- Doopjurkje van ongeveer 1920
- Programma kindertoneelstukje van de 'Kinderbond' 1903
- Acht tinnen kannetjes.

Tentoonstelling in hal gemeentehuis met voorwerpen uit de collecties van Frits Booy en Arie Twigt, ter gelegenheid van Open Monumentendag 2005

Aanwinsten bibliotheek

- *Als de morgenglans*, gedenkboek van Het Baarnsch Lyceum 1919 - 2004
- Luchtfoto atlas van de provincie Utrecht
- *Als zodanig*, portret van een honderdjarige
- *Mijn oma Elisabeth Huberta van Gogh 1859 – 1936*
- *Herinneringen uit mijn leven* door W. Jiskoot
- *Gebouwd op Geloof* monumenten van religie
- Statistisch overzicht 2004 gemeente Baarn
- *Schrijvers in Baarn. Een literaire fietstocht door Baarn en Lage Vuursche*, een uitgave van Kiwanis Hilversum-Baarn.

Baernes te koop

In de Oudheidkamer zijn oude exemplaren van *Baerne* te koop tegen gereduceerde prijs. Nummers v.a. 1980 voor € 0,75 per stuk, complete jaargangen van *Baerne* voor € 2,50.

Inleverdatum kopij

maartnummer 2006: 30 januari.

Correcties en aanvullingen

In het artikel over Abram Stokhof de Jong (zie *Baerne* van maart 2005 p. 22) is de voornaam van glazenier Leur abusievelijk als Henk vermeld. Dit moet zijn Hans Leur.